

ДАРЈУШ САМИИ

Рене Гресе

КРСТАШКА ЕПОПЕЈА

Издавачка књижарница Зорана Стојановића,
Сремски Карловци-Нови Сад, 2004.

Крсташки ратови представљају централни догађај средњовековне историје на евро-азијском простору. Започет у религиозном жару и поткрепљен проповедима духовних ауторитета (међу којима је најутицајнији био свети Бернард из Клервоа), крсташки покрет убрзо доводи до низа друштвено-политичких промена. На освојеним територијама основане су прве сталне западноевропске насеобине изван матичног континента. Постојећа нетрпељивост између западних племића и Византинаца продубљена је до отвореног непријатељства. На подручју Јерусалимске краљевине установљавају се два најзначајнија средњовековна витешка реда, Темплари и Јовановци. Коначно, остварена је могућност да се упозна муслимански свет.

Упркос свом значају у светској историји и постојању изузетно бројне литературе, крсташки ратови остају непознаница читалачкој публици. Чак ни антологијска дела Стивена Рансимана и Кенета Сетона нису доживела да буду преведена на српски језик. Захваљујући Издавачкој књижарници Зорана Стојановића, 2004. године појављује се заокружена историја крсташа из пера француског историчара Рене Гресеа под насловом Крсташка епо-

ДАРЈУШ САМИИ

пеја. Иста издавачка кућа представила је јавности овог великог ерудиту објављујући Царство степа 1996. године. Иако написана пре више од пола века дела Рене Гресеа и данас завређују пажњу читалаца.

Гресе је рођен у Греноблу 1885. године. Радни век је провео као конзерватор у париским музејима Гиме и Сернуши. Оба музеја основана су крајем 19. века и њихове колекције обухватају предмете религиозног карактера, донете углавном из Централне Азије и са Далеког истока. Додир са овим егзотичним предметима условио је Гресеова интересовања и усмерио их ка Истоку. Као истраживач широких погледа, он је писао радове из историје Кине и будизма, као и велике синтезе попут *Histoire de l'Asie* (1922) и *Les Civilisations de l'Orient* (1929-1930). Своје ставове по питању британског колонијализма и формирања модерних азијских држава изразио је у делу *Le reveil de l'Asie* (1924). После Другог светског рата, замишљен над великим потресима човечанства, на-писао је филозофију светске историје под насловом *Bilan de l'histoire*. Највеће признање одато му је примањем у чланство Француске академије 1946. године, да би му затим било поверено уредништво трећег тома Историје културног и научног развоја човечанства, посвећеног средњовековној историји, под покровитељством UNESCO. Пред сам почетак ангажовања на овом великом пројекту, Рене Гресе је изненада преминуо у Паризу 1952. године.

Крсташка епопеја представља сажетак далеко опширније *Histoire des Croisades I-III*. За изузетан превод са француског језика заслужна је Мирјана Перић-Марјанов. На укупно 435 страница уз текст књиге придодат је и одломак са предавања Свети Луј и оријентални савези, одржаног 16. јуна 1948. у Друштву за историјска проучавања. Ради боље оријентације, приложена је и једна карта Франачке Сирије.

Сажета историја крсташа од сабора у Клермону 1095. године до пада утврђења Сен Жан д'Акр (Свети Јован од Акре) 1291. године подељена је у седамнаест поглавља са епилогом. Наслови наговештавају личност која ће имати доминантну улогу у поглављу. Очигледна је ауторова опчињеност подвизима франачког племства. Он се директно напаја средњовековним хроникама, преузимајући истовремено и њихов занос. Начин на који су описане

личности и херојства Готфрида Бујонског, Бодуена IV и Луја IX сврставају ово дело у епоху романтизма. Војсковође Првог крсташког рата, нарочито Готфрид Бујонски и његов брат Бодуен представљени су као отелотворења идеалних витезова. Зенит крсташког покрета припада периоду самосталне Јерусалимске краљевине који траје од освојења Светог града 1099. године па до пада у Саладинове руке након битке код Хетина 1187. године.

Издање које је пред нама није опремљено научним апаратом. Тако стичемо утисак да Крсташка епопеја није класична историјска студија. Сама књига преплављена је цитатима франачких хроничара, међу којима је првенство дато Фушеу из Шартра и Гијому из Тира, као и Амбоазу, аутору поеме о Трећем крсташком рату. Заступљени су и арапски аутори, поготово ако са поштовањем говоре о својим противницима. Карактеристичан је цитат Ел Имада из Исфахана који за Бодуена IV каже: „То лепрозно дете, умело је да очува свој краљевски углед”.

Бодуен IV преминуо је у двадесетчетвртој години живота после вишегодишњег стоичког подношења неизлечиве болести. Грусе је сматрао да му дотадашња историографија није пружала заслужену пажњу и описом његовог кратког, али херојског живота покушава да ту неправду отклони. Фридрих II је дипломатским путем успео да Јерусалим 1229. године поново дође у хришћанске руке а Витлејем и Назарет постану слободни за приступ ходочасницима. Пошто је био екскомунициран од стране папе Гргура IX, и иначе велики пријатељ са муслиманским владарима, немачки цар никад није имао заслужени углед у очима средњовековног света, за разлику од француских племића увек спремних за рат са неверницима. Чак је и свети краљ Луј IX, који је изгубио живот приликом једног од својих неуспешних похода, наслутио да се пропаст муслиманске моћи спрема на Истоку. Његово посланство предвођено Рибруком било је упућено у Каракорум, на двор монголских ханова са циљем да се оствари савез са војним господарима Азије.

Као и већини западних историчара Грусеу је било тешко да расветли и прикаже догађаје Четвртог крсташког рата, тако да га једноставно маргинализује. Читајући историографију често nailазимо на оправдавање ове тамне мрље крсташког покрета. У ко-

рист католичког јединства, крсташки поход је скренут са својег првобитног циља и уперен против шизматика-године 1204. крсташка војска заузима Константинопол (Жорж Диби, 1989: 169). Похвалан пример представља Рансиманов став. Чак и после освајања 1204. године, латински господари мало су научили од својих цивилизованијих поданика. Они су дошли да опљачкају и униште, а не да буду васпитани (Стивен Рансиман, 1964: 298).

Крсташка епопеја се завршава реминисценцијом на поновни долазак западних трупа на простор некадашњих крсташких државица током Првог светског рата. Тако Грусе константује: А „поновно освајање” Јерусалима 9. децембра 1917. под командом маршала Аленбија пало је у део потомцима краља Ричарда.

Поред пристрасности коју Грусе показује према витешким господарима прекоморских земаља, његово дело постиже потребну дозу узбудљивости и тиме је чини привлачном ширем слоју читалаца. Као што је већ напоменуто, ово дело не спада у романсирану, већ у романтичну историографију. Историја крсташких ратова приказана је као вишевековна одисеја франачког племства.

После објављивања ове значајне синтезе, 2005. године појављује се и зборник страних радова на тему Крсташи под покровитељством издавачке куће Градац из Чачка. Овај зборник је наишао на велико интересовање читалаца, што показује несмањено-интересовање за средњовековне теме. Као најбоља полазна тачка нашим читаоцима за истраживање крсташких ратова остаје Крсташка епопеја Рене Грусеа.

Литература:

Жорж Диби (1989): *Време катедрала*, Београд.

Стивен Рансиман (1964): *Византијска цивилизација*, Суботица.